

Solīts makā nekrīt, noteica latviešu dzīvesziņa un smaidot noskatījās priekšvēlēšanu solījumos. Ar solījumiem par mediķu algas kāpumu un pieejamiem medicīnas pakalpojumiem partijas neskopojās. Bet solījumi mēdz būt dažādi – tad, kad sola aktieris, kurš pēkšņi kļuvis par tautas priekšstāvi, vēlētāji galvenokārt skata aktiera stāju un šarmu, klausās runas mākslu un dikciju, bet teikto – nu tā īsti par pilnu rubli neņem. Tad, kad sola ministre ar divu gadu amatprasmī, kura piedalījies divu budžetu pieņemšanā, šarmu un matu sakārtojumu uztver kā pašsaprotamu, bet vārdos klausās. Ja priekšvēlēšanu solījumu došanā tiktu rīkots nacionālais čempionāts, veselības ministre Anda Čakša to būtu pārliecinoši uzvarējusi, saņēmusi kausu, medaļu un arodbiedrības priekšsēža parakstītu diplomu. Viņa solīja pārliecinoši, solīja katru dienu televīzijā, radio, avīzēs un *facebook* kontā, solīja milzu algas ārstiem, māsām un neatliekamās palīdzības šoferiem, zaļus koridorus pacientiem ar vēzi, insultu, infarktu, iesnām un pumpām, solīja lielas kvotas, superātru e-veselību un medicīnisko palīdzību visiem NATO karavīriem ar tādu ķirurģisku pieredzi, kādu tikai Sīrijas karā var šobrīd iegūt. Fantastisks solījums bija būtiskākā nākamā gada iecere, lai mazinātu senioru izdevumus par veselības aprūpi, atcelt pensionāriem desmit eiro pacienta līdzmaksājumu par katru slimnīcas gultā pavadīto dienu. Un kur tad vēl ikdienas solījumi, ka zāles kļūs lētākas tieši pēc vēlēšanām.

Lai solījumi būtu ticamāki, viņa parakstīja līgumus un protokolus ar arodbiedrību, Māsu asociāciju, Farmācijas asociāciju, pacientu biedrībām un būtu parakstījusi līgumu ar pašu velnu, ja vien šis būtu uz kādu televīzijas studiju ar pildspalvu rokā ieradies.

Protams, Andas Čakšas solījumos katrs dzirdēja to, kas viņam vislabāk un svarīgāk šķita. HIV/AIDS un C hepatīta slimnieki tur dzirdēja apmaksātas zāles, vēža pacienti – iespēju tikt uz diagnostisku datortomogrāfiju bez rindas, laucinieki – neatliekamās medicīniskās palīdzības mašīnu ar jau ieslēgtām bākugunīm, dežurējošu katrā ciemā, bet mediķi dzirdēja – algas.

Parakstot līgumus un protokolus, arodbiedrības, asociācijas un biedrības tieši un netieši reklamēja labo ministri Andu Čakšu, kas nule atnesīs seifu ar naudu un sadalīs to ārstiem, māsām un pacientiem. Tiesa, solījumiem un spožām reklāmām, rullīšiem *Youtube* formātā, ikdienas televīzijas intervijām un milzu plakātiem par čempioniem labajos darbos līdzī nāk bažas – kas par to maksā un cik. Jebkura politiska reklāma ir lieli naudas līdzekļi. Ja kāds gatavs maksāt par politisku reklāmu, tas nozīmē – viņš ir savācis naudu reklāmai par padarītiem vai apsolītiem darbiem vai pirkumiem. Nezināma iemesla dēļ latvieši lieto terminu „20

otkata

procenti”, domājot, ka neviens valsts vai pašvaldības iepirkums nenotiek bez kaut kādas

starpniecības naudas korumpētām ierēdnīm vai politiķim. Skatoties televīzijā priekšvēlēšanu reklāmu, latvieša dzīvesziņa domāja, ka te jau ir kaut kas atlicināts no šiem iepirkumiem. Visvairāk televīzijā, radio un sociālajos tīklos bija veselības ministre Anda Čakša, un latvieša dzīvesziņa domāja – no kura iepirkuma – e-veselības vai zālēm – nāk līdzekļi reklāmai.

Bet atgriezīsimies pie solījumiem celt ārstu, medicīnas māsu un citu profesionāļu algu. Saeima un valdība 2018. gada budžetā medicīnai izdalīja aptuveni 200 miljonus klāt pie esošajiem 800 miljoniem. Ievērojams pieaugums, par ko pateicība būtu jāsadala starp Saeimas Budžeta un nodokļu komisiju, Sociālo un darba lietu komisiju, Finanšu ministriju, premjerministru, visiem lobistiem, arodbiedrību, biedrībām, asociācijām un solidāri – arī Andu Čakšu. Tiesa, publiskajā telpā visu gadu, slavinājumus un rokas bučošanu sev pievāca ministre, iespējams, tāpēc, ka citiem nav tik svarīgi, lai roka tiktu pabučota. Ministre nekavējoties paziņoja, ka papildus saņemtā nauda aizies medicīnas darbinieku algām jau 2018. gadā. Anda Čakša portālā „Jauns.lv” pat izteica bažas, ka algu celšana ārstiem būšot pārāk strauja.

Vai tas tā ir noticis? Jā un nē. Austrumu slimnīcas jaunajam vadītājam (pēc izglītības mehāniķim) alga nekavējoties tika paaugstināta no 4000 eiro uz 8000 eiro. Ja mēs sekojam „Pietiek” publikācijām, veselības ministres biroja darbiniekiem algas ir pieliktas, daudzkārt pārmaksātas un dokumenti noslepenoti. Savukārt ārstiem pieaugums bija praktiski neredzams, jo tika „optimizētas” virsstundas un dežūras. Tikai 11% no Latvijas ārstiem ir saņēmuši par 10% lielāku algas pielikumu. Ģimenes ārstu praksēm ir neliels naudas palielinājums, bet neiedomājamo izdevumu pieaugumu dēļ (piemēram, e-veselības uzturēšanas izdevumi) uz rokas ģimenes ārstiem ir reāls naudas samazinājums, kaut gan (nepārprotami reklāmintervijā) laikrakstā „lr” Anda Čakša stāstīja un solīja, ka viņas mērķis ir palielināt ģimenes ārstu algas līdz 4000 eiro.

Nauda ir iztērēta. Piemēram, par 8 miljoniem, kas bija paredzēta hronisku slimnieku ārstēšanai, tika nekavējoši iepirkta dažāda aparatūra, piemēram nierakmeņu skaldīšanas iekārta (tādas jau dažas Latvijā ir), bet vissvarīgākā vajadzība – moderns mamogrāfs Onkoloģijas slimnīcai, kas ļautu precīzi diagnosticēt krūts vēža lokalizāciju, tika noraidīts (domāju, ka par šo lēmumu ministrei vēl nāksies atbildēt pilnīgi citā formā).

Algas reāli netika paaugstinātas, bet tika paaugstināti solījumi nākamajam gadam. Vai Anda Čakša zināja, ka nākamajā gada budžetā šim nolūkam nav paredzēti līdzekļi? Ja ne – vai viņa zina, kas tas budžets tāds ir un kur to veido (Finanšu ministrijā viņas partijas biedrenes vadībā). Tad, kad budžeta projekts parādījās atklātībā, tur līdzekļi medicīnas darbinieku papildu apmaksai nebija ne tik, cik melns aiz naga. Un tad pēkšņi (28. oktobrī) premjers un finanšu ministre skaidroja, ka algu pieaugumu nav apstiprinājis Ministru kabinets. Tas ir bijis tikai

veselības ministres Andas Čakšas solījums. Tās ministres, kura:

- atlaida trīs valsts sekretārus un vismaz vienreiz nomainīja visu struktūrvienību vadītājus uz sev pietuvinātiem;

- no ministrijas (un vairākām padotības iestādēm) izsvēpināja profesionālus mediķus un pilnībā visus ārstus;

- izveidoja labi apmaksātu galmu.

28. oktobrī premjers un finanšu ministre skaidroja, ka algu pieaugumu nav apstiprinājis Ministru kabinets. Tas esot bijis tikai veselības ministres Andas Čakšas solījums.

Andas Čakšas darbības vērtējums ietverams Einara Repšes folklorizētajā frāzē: „Nu kā var nesolīt!” Lai cik tas arī būtu savādi, bet ZZS kopējā zaudējumā 13. Saeimas vēlēšanās tomēr visvairāk vainojama veselības reforma – ja individuālajiem lauku ražotājiem, mikrouzņēmējiem un māksliniekiem pasaka, ka viņi nesaņems vienlīdzīgu palīdzību, jo nav pilnībā maksājuši sociālo nodokli, tad viņi novēršas no partijas ZZS vispār. Rēķiniet – viena zaudēta vieta katrā reģionā un nesmukums kopvērtējuma rezultātos. Kaut kā piemirsušie tie labo darbu čempioni, palikuši labo solījumu čempioni.

Pēteris Apinis, Latvijas Ārstu biedrības prezidents

